

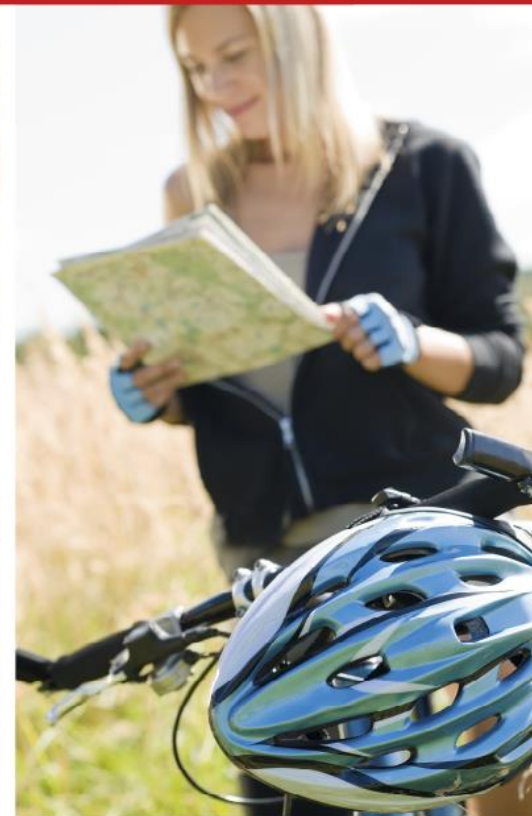
Effektsamband för transportsystemet

Fyrstegsprincipen
Steg 1 och 2

Version 2015-04-01

Tänk om och optimera

Kapitel 1 Introduktion

Översiktlig beskrivning av förändringar och uppdateringar i kapitel 1, Tänk om och optimera

Version 2015-04-01

Justering och komplettering av information om dokumentserien.

Dokumenttitel:

Skapat av:

Dokumentdatum: 2015-04-01

Dokumenttyp: Rapport

DokumentID:

Ärendenummer: [Ärendenummer]

Projektnummer: [Projektnummer]

Version: 2.0

Publiceringsdatum: 2015-04-01

Utgivare: Trafikverket

Kontaktperson:

1 Innehållsförteckning

Förord	4
1 Introduktion	5
1.1 Syfte.....	5
1.2 Användningsområde	5
1.3 Delarna i effektsamband för transportsystemet	6
1.4 Kontakt.....	6

Förord

Åtgärder i transportsystemet syftar till att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgare och näringsliv i hela landet. I planering av åtgärder som påverkar transportsektorn ska praktiska erfarenheter och kunskaper från forskning och utveckling om sambanden mellan åtgärder och deras konsekvenser för samhället nyttjas.

I praktiken är detta inte helt okomplicerat då åtgärder mot ett mål kan stå i konflikt mot ett annat och kostnaderna måste ställas i relation till den nytta åtgärden medför. Denna dokumentserie innehåller beskrivning av de effektsamband, modeller, värden och verktyg som rekommenderas till användning vid analyser inom transportområdet och som skall användas vid analyser av och åt Trafikverket. På trafikverkets hemsida presenteras aktuella uppgifter om vad som gäller tills vidare. Uppdatering och beslut om revidering görs regelbundet utifrån ny kunskap.

Effektsamband för transportsystemet är ett viktigt stöd vid planering, projektering och uppföljning av alla slag av åtgärder inom transportsystemet. Effektsamband används för att analysera effekter av åtgärder, för samhällsekonomiska effektivitetsbedömningar, i samlade effektbedömningar, i miljöbedömningar, i fördelningsanalyser och vid beräkning av hur uppsatta mål kan nås så kostnadseffektivt som möjligt

En grundläggande princip i planeringen och vid val av åtgärder är fyrstegsprincipen. Den innebär att i första hand överväga åtgärder som påverkar transportefterfrågan och val av transportsätt, i andra hand åtgärder som ger effektivare utnyttjande av befintlig infrastruktur, i tredje hand ombyggnadsåtgärder och i fjärde hand nybyggnad. Dokumentserien är därför indelad i dessa steg.

Innehållet i dokumentseriens olika delar grundar sig på den samlade kunskapen inom landet och på värdefulla underlag från andra länder. I de fall där åsikterna om samband går isär redovisas Trafikverkets ställningstagande i frågan.

Borlänge i juni 2012

Uppdaterat April 2015

Lena Erixon

1 Introduktion

1.1 Syfte

I planering av transportsektorn ska praktiska erfarenheter och kunskaper från forskning och utveckling om sambanden mellan åtgärder och deras konsekvenser för samhället utnyttjas. Detta för att vi på bästa sätt ska kunna uppfylla medborgarnas och näringslivets behov och uppdragsgivarens mål.

Effektsamband för transportsystemet är ett viktigt stöd vid planering, projektering och uppföljning av alla slag av åtgärder inom transportsystemet. Effektsamband används för att analysera effekter och konsekvenser av olika åtgärder inom transportsystemet, för samhällsekonomiska effektivitetsbedömningar, i samlade effektbedömningar, i miljöbedömningar, i fördelningsanalyser och vid beräkning av hur uppsatta mål kan nås så kostnadseffektivt som möjligt.

Dokumentserien ska vara ett viktigt hjälpmedel i planeringsarbetet och i utredningar där behov finns att kunna beskriva effekter av olika åtgärder. Redovisning av åtgärder är på intet sätt fullständig. Inte heller finns heltäckande kunskap om vilka effekter samtliga redovisade åtgärderna medför. Det är därför viktigt att denna dokumentserie hålls levande genom en återkommande komplettering och uppdatering. Minst lika viktigt är att konstatera att "det fullständiga dokumentet" aldrig kommer att finnas. Dokumentserien kan inte och syftar inte heller till att ta över ansvaret från planeraren eller projektören. Den är ett stöd för dessa i arbetet men användaren förutsätts ha en hög professionalism och inse att ansvaret för de slutliga avvägningarna är dennes eget.

Effektsamband för transportsystemet innehåller material av intresse för alla som i vid mening är med och planerar morgondagens transportsystem. Dokumentet vänder sig dock främst de som arbetar konkret med effektberäkningar t.ex. med hjälp av olika kalkyl- och effektverktyg. Ofta är detta personer som arbetar som planerare vid exempelvis Trafikverket, andra statliga myndigheter, kommuner, länsstyrelser samt konsultfirmor. Till dessa kan även läggas entreprenörer som avser arbeta med ny- och ombyggnader inom ramen för en totalentreprenad och där entreprenören ansvarar för detaljprojekteringen. Dessutom finns en mängd olika användare av resultaten av de effektanalyser som genomförs, bl.a. politiker, forskningsinstitut, högskolor och frivilligorganisationer.

1.2 Användningsområde

Effektsamband för transportsystemet ska vara en av grundstenarna i planeringen av transportsektorn. Den ska vara ett viktigt stöd för att utifrån de transportpolitiska målen prioritera åtgärder som leder mot uppsatta mål på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt. Effektsamband för transportsystemet kan också användas för att redovisa beräkningsförutsättningar och därmed skapa förståelse för de avvägningar och val som måste göras.

Exempel på användningsområden är målformulering, trafikanalys, åtgärdsplanering och åtgärdsuppföljning. Effektsamband för transportsystemet

kan också användas som underlag till problemstudier, förstudier, utredningar, detaljprojektering, managementsystem och effektberäkningsmodeller.

Effektsamband för transportsystemet redovisar känd kunskap om olika effektsamband. Ibland har olika undersökningar gett resultat som pekar åt olika håll. I sådana fall redovisar Trafikverket sin bedömning av hur kunskapsläget ska uttolkas.

Det är också möjligt att använda Effektsamband för transportsystemet som ett uppslagsverk för att finna och sprida information om transportsystemet samt för att hitta samband mellan olika delar i förädlingskedjan.

Effektsamband för transportsystemet ska inte användas som ett verktyg för att propagera för en viss inriktning men väl för att tydliggöra de samband som beräkningar och bedömningar vilar på.

1.3 Delarna i effektsamband för transportsystemet

Dokumentserien Effektsamband för transportsystemet omfattar följande delar:

- Tänk om och optimera
- Drift och underhåll
- Bygg om eller bygg nytt
- Enkla effektsamband för transportsystemet

Dokumenterna finns tillgängliga via Trafikverkets hemsida, www.trafikverket.se.

Tänk om och optimera beskriver åtgärder som kan påverka transportbehovet och val av transportsätt samt åtgärder som ger effektivare utnyttjande av befintlig infrastruktur och fordon beskriver effekter av dessa åtgärder.

Bygg om eller bygg nytt beskriver effekter av fysiska åtgärder i form av nybyggnad och förbättring av transportsystemet.

Drift och underhåll beskriver i första hand effekter av olika tillstånd i transportsystemet och inte effekter av olika åtgärder. Vissa effekter av åtgärder beskrivs dock.

Effektsamband, enkla effektsamband beskriver effekter där det råder oklarhet kring storlek/omfattning och/eller hur det värderas. Enkla effektsamband kan vara någon form av enkla verifiering – indikation av antaganden och bevisföringen är mindre än för ett vanligt effektsamband som skall bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet dock räcker det inte med att man "tror" något utan någon form av uppmätt indikation behövs.

1.4 Kontakt

Dokumentserien kan nås via Trafikverkets hemsida www.trafikverket.se där också uppdateringar och nyheter publiceras. Här finns även möjlighet att kontakta Trafikverket och ställa frågor om katalogerna via intill liggande brevlåda.

Trafikverket, 781 89 Borlänge, Besöksadress: Röda vägen 1

Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 010-123 50 50